

9. Рішення у справі Газета «Україна-центр» проти України (Заява № 16695/04) від 15.10.2010: Рада Європи. ЄСПЛ URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_594#Text

10. Постанова Верховного Суду України у справі «Обмеження свободи поглядів редакцією газети «Україна-Центр» від 7 лютого 2011 р. // <http://reyestr.court.gov.ua/Review/21355278>

Стукало Наталія Юріївна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
Старицька Ольга Олексіївна,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЮРИСТА

Право відіграє значну роль у життєдіяльності сучасного суспільства. Дотримання регламентованих ним норм дає можливість для успішного забезпечення громадського порядку на користь окремої особи та всіх громадян.

Важливою ознакою правової держави є високий рівень правової культури населення, професійної культури правоохоронців та інших посадових осіб.

Правова культура являє собою різновид загальної культури, яка складається з духовних та матеріальних цінностей, належних до правової дійсності. При цьому правова культура включає лише те, що є в правових явищах відносно прогресивного, соціально-корисного та цінного. У вузькому значенні вона включає до себе не тільки результат, але й спосіб діяльності людей, проявляє себе в їх образі мислення, нормах та стандартах поведінки. У широкому – результат правової підготовки. Правова культура характеризується станом правосуддя, законності та правопорядку.

Мануйлов Є.М., досліджуючи правову культуру юриста як основу його професіоналізму, вважає, що це перш за все охорона прав і інтересів громадян, на основі законодавства боротьба з правопорушеннями, розв'язання різноманітних юридичних проблем, а це пов'язано з правовою культурою юриста, яка повинна поєднувати в собі високий професіоналізм з духовним багатством фахівця права [1].

Чупринський Б.О. переконаний, що юрист зобов'язаний володіти високорозвиненим правовим мисленням, бути здатним до швидкого аналізу, логічного виведення суджень, потрібних для прийняття правильних правових

рішень. Розвинуте теоретичне мислення – це здатність особистості до засвоєння на високому рівні правових знань, узагальнення, розуміння наукових основ і принципів розвитку тих чи тих правових знань; уміння передбачати залежність і закономірність існування суттєвих зв'язків між правовими явищами [2].

На наше переконання, мета правового виховання може бути досягнута за таких умов: формування належного рівня правової свідомості, правової та професійної культури; виховання законослухняності, службової дисципліни і правомірної поведінки, а також соціально-правової активності; здійснення профілактики причин, наслідків і явищ правового нігілізму серед цієї категорії населення.

Важлива роль у суспільстві відводиться правовим цінностям, до яких насамперед належить саме право як найважливіший засіб регулювання суспільних відносин. Водночас правові цінності – це та система правових знань, поглядів, правові установки та ціннісні орієнтації. Освоєння юристами правових цінностей дозволяє їм приймати правильні рішення, діяти, порівнюючи свої права та обов'язки із законними інтересами суспільства, держави, а також інших громадян.

Механізм формування правової культури майбутнього юриста функціонує, розвивається та вдосконалюється відповідно до змін, які відбуваються в державі й у суспільстві. Зокрема, загальносоціальна, економічна, правова та політична стабільність – запорука нормального функціонування механізму правової діяльності юриста, тобто правові знання юриста, які забезпечують його професійну активність, і є основою правосвідомості, а відповідно, і професійної культури.

Фахова культура юриста-професіонала має бути помітно вищою порівняно з правовою культурою інших громадян. Аналіз рівня професійно-правової культури юристів переконує в тому, що він складається в юристів при безпосередньому, щоденному зіткненні з правовими явищами. Цьому рівню, як і самій професійно-правовій культурі, властивий вищий ступінь знання і розуміння правових явищ у відповідній сфері професійної діяльності. Водночас кожна юридична спеціальність має свою специфіку, яка зумовлює й особливості галузевої правової культури різних її представників, що варто обов'язково враховувати при обранні представника інтересів при розв'язанні правових спорів.

Говорячи про правову культуру юриста як складову професійної культури, доцільно вивчити питання особливостей формування правосвідомості правника.

Професійна правосвідомість юристів є основним інструментом їх діяльності, має свої особливі умови, середовище, засоби і методи формування. Дослідження всього комплексу чинників, закономірностей їх зв'язку, зміни та впливу на правосвідомість має важливе значення в створенні передумов якісного і необхідного їх функціонування.

Для розвитку правосвідомості юристів важливим є відокремлення правових почуттів, що теж можуть зазнавати впливу провідних тенденцій. Так, Собчик Л.М. виокремлює певні сфери у свідомості особистості, які відрізняються у кожної особистості залежно від провідних індивідуальних

тенденцій [3].

Водночас, для з'ясування процесу формування правосвідомості юристів важливими є правові почуття, які можуть мати різну якісну і кількісну характеристику. Так, почуття певних прав та обов'язків, справедливості, гідності, автономії може залежати від певних якостей майбутнього фахівця: педантизму, здатності до лідерства чи підкорення лідеру, здатності до інтуїтивного мислення і прогнозу, формально-логічного чи наочно образного сприйняття тощо.

Розвиток індивідуальної правосвідомості юристів є більш ефективним, якщо він спрямований по лінії сходження від менш усвідомлених до більш усвідомлених форм саморегуляції. Цей процес не лише детермінований, але й, як складна відкрита система, здібний до самодетермінації. Психологічні особливості розвитку правосвідомості юристів виявляються в діалектичній взаємодії об'єктивних і суб'єктивних чинників цього процесу [4, с. 217].

Рівень правосвідомості юриста під час навчання є найважливішим показником розвитку особистості майбутнього фахівця і результативності навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі.

Розвиток правосвідомості юристів здійснюється одночасно з розвитком їх особистості: розширення знань та пізнавальних процесів, рівня культури, світогляду тощо. Правова культура особистості визначає здатність свідомо контролювати свою поведінку, розумно ставитись до власних потреб і бажань, не бути механічним виконавцем зовнішніх вимог.

Необхідною умовою формування правосвідомості юристів є виховання належної професійної моралі, системи моральних та морально-правових норм, які регулюють дії і поведінку юриста у професійній діяльності. Оскільки професійна мораль є динамічною, варіативною та вбирає в себе соціальні умови і напрямки розвитку юридичної професії, то вона безпосередньо впливає на формування деонтологічної правосвідомості.

Розвиток правосвідомості юристів має чітко орієнтований, закономірний характер, який виражений у кількісних, якісних і структурних перетвореннях. Під умовами розвитку правосвідомості юристів можна розуміти сукупність усіх тих явищ, від яких залежить виникнення, існування, функціонування та розвиток цього феномену. Психолого-педагогічні умови розвитку правосвідомості студентів-юристів – це сукупність заходів в освітньому процесі, що забезпечують досягнення майбутніми фахівцями необхідного рівня правосвідомості.

Одним із шляхів формування правосвідомості у юристів фахівців є постійний аналіз практики у вирішенні правових ситуацій. Тобто фахівець повинен постійно звітувати перед собою про причини прийнятих неправильних рішень, що впливає як на загальну, так і на деонтологічну правосвідомість.

Бризгалов І.В. акцентує увагу на необхідності дотримання юристом визначених в суспільстві норм моралі як визначальних положень, які дають можливість усвідомити роль правника в українському соціумі, окреслюючи наступні складові професійної культури юриста: моральну, політичну, етичну, правову, естетичну культури [5, с. 43].

Соціальне призначення правосвідомості полягає у підвищенні інформаційної культури фахівця юриста. Це шлях до глибоких усебічних пізнань усіх процесів майбутньої професійної діяльності та виховання належної правової культури юриста. Правильний розподіл інформації сприяє задоволенню внутрішнього імперативу службового обов'язку. На основі таких властивостей інформації як корисність, повнота, новизна та цінність формується правдива правосвідомість юриста, що надає можливість виявити себе в той момент, коли цього вимагає конкретна ситуація.

У процесі формування правосвідомості юристів слід звертати увагу на те, що службова дисципліна і професійна правомірна поведінка є тими рушійними силами, які, з одного боку, забезпечують досягнення нового якісного стану, подолання всього негативного, застійного, а з іншого – стимулюють розвиток гуманізму та соціальної справедливості в юридичній діяльності. Актуальність проблем, пов'язаних із дисципліною і поведінкою, впливає з потреб правосвідомості, зміцнення законності в професійній діяльності юристів.

Значний вплив на формування правової культури юриста справляє професійне оточення, здатність до розуміння правових явищ, переконання у цінності права, що обумовлено науковою організацією праці, інтелектом юриста, спеціальною правничою мораллю, психологічним та педагогічним умінням і службовим етикетом.

Отже, професійна культура юриста – сукупність різних елементів культур та норм-вимог правового, психологічного, етичного, естетичного, політичного, економічного, екологічного та інформаційного характеру, які висуваються до юриста для забезпечення ефективного виконання своїх професійних функцій.

Правова культура юриста вбачається в критичному творчому осмисленні правових норм, законів, правових явищ з погляду їх гуманістичного, демократичного і морального змісту.

Характерною ознакою відданості юриста своїй справі, професійної зрілості є загострене почуття справедливості. Для юриста це, насамперед, означає небайдужість до біди, нещастя інших людей, у тому числі і до таких, які через збіг складних життєвих обставин самі опинилися серед правопорушників. На відміну від інших громадян, юрист, саме завдяки своєму професійному хисту, спроможний не обмежуватися роллю спостерігача, а активно й ефективно домагатися відновлення порушених прав, встановлення справедливості.

Список використаних джерел

1. Мануйлов Є. М. Правова культура юриста як основа його професіоналізму. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?... – Назва з екрану.
2. Чупринський Б. О. Правова культура як основний складник професійної культури юриста. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2013. № 2. С. 65–70.
3. Собчик Л. Н. Введение в психологию индивидуальности. Теория и практика психодиагностики. Киев, 2008. 512 с.
4. Муслумов Р. Р. Психолого-педагогические условия формирования

правового сознания будущих учителей. *Вестник Бурятского государственного университета*. 2017. Вып. 10. С. 216–221.

5. Бризгалов І. В. Юридична деонтологія. Київ : МАУП, 2010. 48 с.

Теремцова Ніна Володимирівна,
доцент кафедри теорії та історії права та держави
Навчально-наукового Інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНЕ ПИТАННЯ ПРО УЯВЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИВАТНОГО ПРАВА В СУЧАСНІЙ ЮРИДИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

За мету тез доповіді авторкою поставлено доведення питання про уявлення функціонування приватного права в сучасній юридичній літературі, що вважається проблемним в юридичній літературі. Беручи до уваги наукового доробку Володимира Володимировича Копейчикова, доктора юридичних наук, професора, члена Академії правових наук України, Заслуженого діяча науки і техніки України. Проте вчений Володимир Копейчиков в своїх працях зазначав, що останнім часом у юридичній літературі почали розрізняти таку категорію, як «правотворення». Усі ці види діяльності здійснюються з метою покращення соціального регулювання та охорони суспільних відносин [1]. Отже, це питання є актуальним і на сьогодні.

У соціології права існує поняття ефективності законодавства, тобто рівень реалізації його регулюючої приписів та існують у конкретній юридичній формі. Ця діяльність має дві основні стадії: усвідомлення необхідності правового врегулювання суспільних відносин і правотворча діяльність [1].

Перш ніж стати юридичною нормою, те чи інше правило поведінки може виступати як філософський, правовий, етичний, політичний або інший принцип, звичай чи традиція. Головним на стадії усвідомлення необхідності регулювання суспільних відносин є юридичний мотив, тобто погляди, уявлення, думки про певну сукупність соціальних зв'язків, визначений варіант поведінки учасників суспільних відносин, які повинні стати загальнообов'язковими правилами поведінки, вміщеними в певному джерелі права, наприклад у нормативно-правовому акті. Отже, слід погодитись з думкою Володимира Копейчикова, що процес утворення права будується за певними принципами, має свої стадії, етапи, суб'єкти та поділяється на різні види. Безпосередня правотворчість здійснюється народом, делегована парламентом та іншими конституційними суб'єктами [1]. Розглянемо дане питання на понятті приватного права. Зазвичай право поділяється на право приватне та публічне. Критерієм цього умовного